

VAMMLAS

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö

MITEN LAAJENTAA HYVÄN TYYPIN MÄÄRITELMÄÄ REKRYTOINNISSA?

Työllistymisen mahdollisuudet -seminaari

Hämeenlinna

31.8.2016

Minna Tarvainen

Sisältö

- Mitä vikaa hyvässä tyypissä?
  - Yrityksen menetykset
  - Tiedostamattomat vinoutumat
- Työntekijyyden ideaalit muuttuvat
- Miten vältät hyvä tyyppi -ajattelun sudenkuopat rekrytoinnissa?

MITÄ VIKAA HYVÄSSÄ TYYPEISSÄ - YRITYKSEN NÄKÖKULMASTA?

Mitä osaamista yrityksessä tarvitaan?

- Haetaanko rekrytoitaessa edeltäjän kopiota tiettyyn tehtävään? Vai pohditaanko toiminnan uudelleen suuntaamista tai työnjaon muuttamisen tarvetta?
- Rekrytoinnin olisi perustuttava liiketoiminnan tavoitteisiin.

Työvoimapula vs. osa osaamisesta jää käyttämättä

- Joillakin aloilla jatkuva pula osaavasta ja pätevistä henkilökunnasta.
  - Vuonna 2015 38 prosentilla työnantajista vaikeuksia täyttää työpaikkoja
  - Vaikeimpia aloja olivat ammattimiehet, kuljetusalan ammattilaiset, myynnin ammattilaiset, hotelli- ja ravintolahenkilöstö, johtajat, sairaanhoitajat, suorittavan työn tekijät, esimiehet, sihteerit, assistentit, toimistotyöntekijät, insinöörit
(<https://www.manpower.fi/asiakas/fin/human-age/talent-shortage/>)
- **Yhtenä keinona saada ”alihyödynnetyt resurssit” käyttöön (nuoret, naiset, ikääntyvät, ...).**
- Osataanko nähdä monimuotoisuuden edut?

TIEDOSTAMATTOMAT VIHOUMAT

Stereotypiat

- Ihmisillä on taipumus kategorisoida, tyypitellä, niputtaa ihmisiä joidenkin piirteiden mukaan.
- Omassa ”sisäryhmässä” olo tuntuu mukavammalta.
- Omia arvoja pidetään yleensä parempina kuin muita - oma on normaalia, itselle vieras epänormaalia.
- Ammatteihin liitetään usein tiettyjä piirteitä ja ominaisuuksia. Esim. naisten/miesten alat, vammaisille ihmisille sopivat/sopimattomat tehtävät.

Tiedostamattomat virhelähteet henkilöarvioinnissa

- Halo-ilmiö eli sädekehävaikutus
  - Voi levitä miellyttävästä persoonallisuudesta, menneiden vuosien menestyksistä, sujuvasta puheesta, samanlaisuudesta rekrytoijan kanssa.
- Pygmalion-efekti
  - Hakijapula → vähänkin sopivana pidettävä aletaan nähdään kaikkivoipana.
- Stigma-efekti
  - Sen voivat aiheuttaa erilaisuus (hakija on erilainen kuin arvioitsija), viime aikojen moka, rekrytoijan ylikriittisyys.
- Haastattelukäyttäytyminen
  - Hakijan ylimielinen käytös, voimakas jännittäminen, liika puhuminen voivat vaikuttaa haastattelijan saamaan mielikuvaan negatiivisesti.

Hyvä tyyppi on mieltymysasia

- Rekrytoija korostaa helposti valinnassa joitakin itse hyvinä pitämiään piirteitä.
- Saadaan kuitenkin koko paketti; piirteisiin kuuluvat vahvuudet ja heikkoudet, joihin liittyy tietynlaisia käyttäytymis- ja toimintataipumuksia.
  - Aloitteellisuus/ ylioptimismi
  - Luovuus ja ideointikyky/ epärealismi, jalat irti maasta
  - Ihmiskeskeisyys/ ongelmien kohtaaminen
  - Päätäväisyys/ joustamattomuus
  - Tehokkuuden kunnioittaminen, kilpailuhalukkuus/ yksin tekeminen, kuuntelemattomuus
  - Sääntöjen noudattaminen/ mielipiteiden ilmaisemattomuus
  - Sovitteleva asenne ristiriitatilanteissa/ jämähäköyden puute

Hyvä tyyppi työnhakuilmoituksissa 1940-luvulta 2010-luvulle
(Lähde: Varje, Pekka. 2014)

AIKAAN SIDOTTU HYVÄ TYYPPI

1940-1950-luvuilla

- Työnhakuilmoituksissa haettiin pätevää, ammattitaitoista, alansa täysin hallitsevaa ammattimiestä = Ammattialat oli mahdollista oppia täysin. Työkokemus ilmaisi pätevyyden, ja käsitykset osaamisesta olivat selkeät ja yhtenevät.
- Tekniseen osaamiseen liittymättömät ominaisuudet olivat ajan arvomaailman mukaisia, mm. uutteruus, hyvä työmoraali, kunniallisuus arvossaan.

1960-1970-luvuilla

- **Sosiaaliset taitovaateet** mukaan ilmoituksiin: teknisen osaamisen rinnalle tunteiden esittäminen, suhteet työkavereihin ja neuvottelu- ja esiintymistaidot. Työpaikan sosiaaliset suhteet nousivat osaksi virallista työpaikan kulttuuria. → Alettiin vaatia mukautumista käytösmallien ihanteisiin.
- Toisaalta työ siirtyi fyysisesti ja teknisesti selkeästi määriteltävästä työstä toimihenkilöyteen, koulutus lisääntyi.
- 1970-luvulta lähtien työn sisältö yhä useammalla asiakas- ja muita ihmiskontakteja, monimutkaisten asiakokonaisuuksien hallintaa. → Luovuus, idearikkaus, joustavuus, itsenäisyys, yrittäjähenkisyys mm. uusia vaatimuksia ilmoituksissa.
- Uusina arvoina oman yksilöllisen minän toteuttaminen ja työssä viihtyminen.

1980-1990-luvuilla

- Vaatimukset henkilökohtaisten ominaisuuksien, tunneilmaisun ja sosiaalisten suhteiden hallinnan taidoista voimistuivat. Ihannetyöntekijä = ihanneyksilö. Tunnetta yksilön ja organisaation välisessä suhteessa korostettiin (sitoutuneisuus, innostus).
- **Uutuutena tulosvastuu, kilpailullisuus, vaatimusten koveneminen: tehokkuus, huippusuoritukset, vahva pyrkimys menestykseen, haluttiin näyttöjä, tarjottiin haasteita. Pyrkimys positiiviseen esitystapaan, vaikka kilpailu koveni.**

2000-luvulla - haussa huipputyyppi

- Sosiaaliset taitovaateet edelleen edellä, mutta uutena aiempaa **vaativampi sävy**: äärimmäisen tehokas, huipputehokas. **Motivaatio**, henkilökohtainen uppoutuminen ja halu jatkuvaan itsensä kehittämiseen osaksi työtä.
- Tehtävänkuvat yhä vaikeammin kuvattavia ja rajattavia, verkostomaisuus.
- **Eri ammattialojen eriytyminen**. Perinteisissä duunariammateissa ei samanlaisia huippuyksilön vaateita kuin toimihenkilöaloilla. Toisaalta suuntauksena jatkuva duunariammattien väheneminen.
- Toimihenkilöaloilla esimiehille ja työntekijöille esitetyt vaatimukset lähenivät toisiaan.

Vaatimusten ristiriitaisuus - ideaali ja todellisuus

- Laadullinen muutos 40-luvulta 2000-luvulle: kädentaidoista ja teknisestä osaamisesta kohti sosiaalisia taitoja ja henkilökohtaisia kykyjä. Muutos näkyvissä jo 60-luvulta lähtien.
- Vaatimusten tiukkeneminen **tulostavoitteisempaan** ja huippusuorituksia edellyttävään suuntaan mukaan ilmoitukseen **vasta 1980-luvulla**. Heijastaa jatkuvasti tiukkenevaa, globaalia kilpailua.
- Kriittiset äänenpainot: henkilökohtaisen valjastaminen työlle. Minuuden markkinointi.

MITEN VÄLTÄT SUDENKUOPPIA REKRYTOINNISSA?

Toimi oikeudenmukaisesti!

Reilu menettely, procedural justice (Leventhal, 1980)

- Kaikilla samat säännöt
- Päätöksentekijällä ei omia intressejä tai ennakkoluuloja
- Päätöksenteon taustalla tarkka ja oikea tieto
- Puutteelliset päätökset voidaan korjata, tiedot ovat oikaistavissa
- Oikeus tulla kuulluksi. Kaikki ne joita asia koskee, voivat vaikuttaa.
- Ei vilppiä, lahjontaa tai yksityisyyden loukkausta.

Reilu lopputulos (distributive justice)

- Liittyy resurssien (palkka, työnjako, työpaikka ym.) jakamiseen
- Reilua on se, että panoksen ja tuotoksen suhdetta pidetään reiluna. Lopputuloksen on oltava suhteessa ansioihin, yrittämiseen ja osaamiseen.

- Tasapuolisuuden sääntö

(Adams 1965)

Reilu kohtelu, vuorovaikutuksen oikeudenmukaisuus, (interactional justice)

- Ei pelkkä menettelytapojen ja systeemin reiluus vaan myös tapa, jolla ihmisiä kohdellaan menettelyä sovellettaessa (Bies & Moagan 1986)
- Jaetaan kahteen eri tyyppiin (Greenberg 1990):
  - **Arvostava kanssakäyminen** = ihmisiä kohdellaan ystävällisesti, kunnioittavasti ja tasa-arvoisesti
  - **Tiedon jakaminen** = annetaan avoimesti rehellistä ja oikeaa tietoa menettelytavoista ja päätöksistä. Perustellaan ratkaisut.

Väliporinat: Mitä erilaiset oikeudenmukaisuuden ulottuvuudet tarkoittavat rekrytoinnissa?

Esteettömät ja saavutettavat hakutavat

Isunto aikakatkaisaan automaattisesti 45 minuutin kuluessa viimeisestä tallennuksesta. Muistathan tallentaa hakemustasi ajoittain, jotta kirjoittamasi tiedot eivät katoa aikakatkaisun myötä.

Avoim hakemus

Tarkista, onko sähköpostiosoitteesi oikein. Tallennuksen jälkeen et voi sitä enää muuttaa!

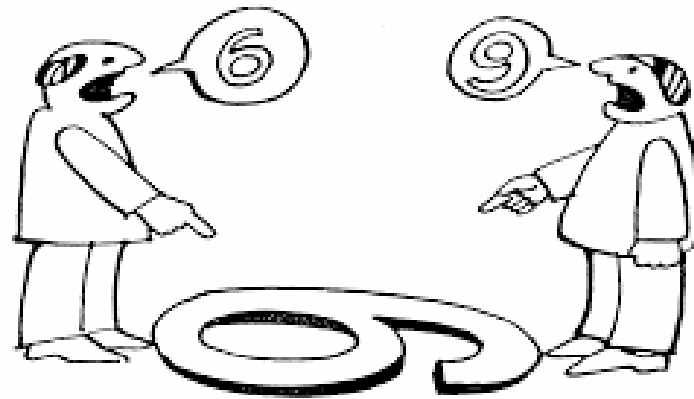
Sukunimi *	<input type="text"/>	Etunimet *	<input type="text"/>
Syntymäaika (ppkkvvvv) *	<input type="text"/>		
Katuosoite *	<input type="text"/>		
Postinumero *	<input type="text"/>	Postitoimipaikka *	<input type="text"/>
Puhelin	<input type="text"/>	Matkapuhelin	<input type="text"/>
Sähköposti *	<input type="text"/>	Vahvista sähköposti *	<input type="text"/>
Ajokorttiluokka	<input type="text"/>		
Salasana *	<input type="text"/>	Vahvista salasana *	<input type="text"/>

Salasanan tulee olla 8-20 merkkiä pitkä, ja sen tulee sisältää pieniä kirjaimia,

Kohtaa hakija aidosti

- ”Tapaan jokaisen työnhakijan ihmisenä ja yksilönä, en minkään ryhmän edustajana.”
(Teemu Tervashonka, Varusteleka)
- Valmis totuus toisesta jähmettää toisen (Bahtin 1991).
- Dialogisuus

Monimenetelmäisyys

- Rekrytointi onnistuu todennäköisemmin, kun käytät useita eri valintamenetelmiä.
- Taitotestit, strukturoitu haastattelu, ansioluettelo, hakemukset, videot, persoonallisuustestit ym.

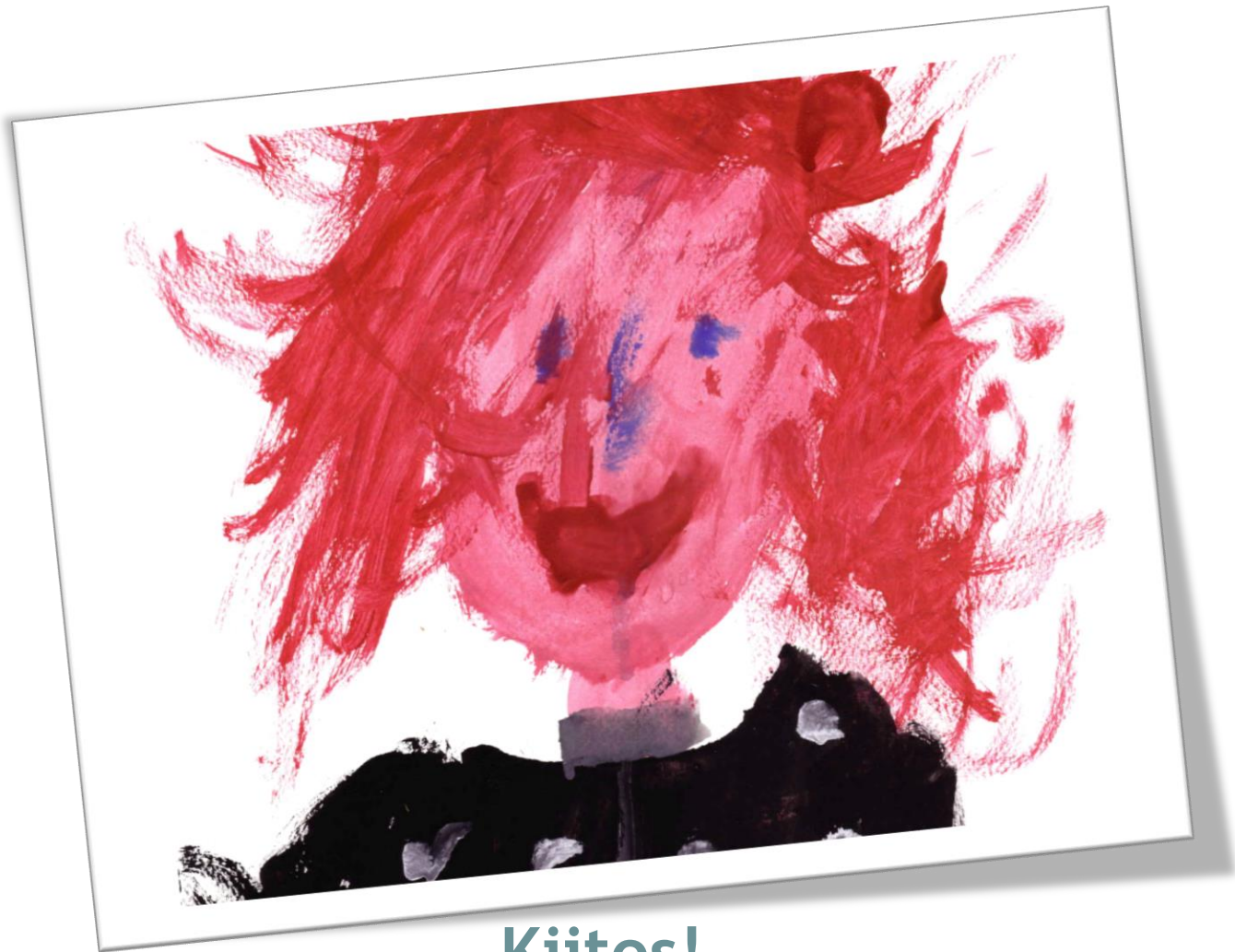

Kysy hyviä kysymyksiä

- Suunnittele haastattelu, strukturoi kaikille samanlaiseksi (yhdenvertaisuus huomioiden).
- Tunne haettava työ ja sen vaateet.
- Kysy käytännön esimerkkejä.
- Vältä näitä:
  - Suljetut kysymykset
  - Hypoteettiset kysymykset (Miten toimisit, jos asiakas tulisi valittamaan työsi jäljestä?)
  - Johdattelevat kysymykset
  - Monivalintakysymykset
  - Useita kysymyksiä kerralla
  - Asiaan kuulumattomat kysymykset (Miten käyt suihkussa?)

Arvioi yhdenvertaisuuden toteutumista

- Pelkkä toimintatapojen sopiminen ja kirjaaminen organisaatiossa ei vielä takaa yhdenvertaisuuden toteutumista. Älä luo illuusiota, vaan luo tapa arvioida.
- Asiat tapahtuvat lopultakin ”nenien välissä” (Jussi Onnismaata lainaten).

Kiitos!

Minna Tarvainen
Hankesuunnittelija
044-500 6860
minna.tarvainen@vamlas.fi